

При отмяна на незаконно уволнение (чл.225 от КТ)

При отмяна на незаконно уволнение, вследствие на което работникът или служителят е останал без работа, той има право на обезщетение от работодателя. Обявяването на уволнението за незаконосъобразно и неговата отмяна може да стане с решение на съда или от самия работодател. За да получи обезщетението лицето трябва фактически да е останало без работа, но именно в резултат на уволнението, а не поради други причини. Същественото е, че става дума за оставане без работа по трудово правоотношение. Тоест обезщетението се изплаща и на онези, които след уволнението упражняват дейност без трудово правоотношение или получават обезщетения и помощи за безработица от Бюрото по труда. В последния случай лицето ще получи обезщетение от работодателя, но ще трябва да върне на Бюрото по труда получените от него обезщетения за безработица, тъй като уволнението е отменено. По същата причина при изплащането на обезщетение по чл.225, ал.1 от КТ работодателят може да прихване сумата на другите обезщетения, платени на лицето при уволнението му. Това обезщетение е в размер на брутно трудово възнаграждение на лицето от датата на уволнението до датата, на която е започнал нова работа или е бил възстановен на предишната работа, но за не повече от 6 месеца. Ако лицето смята, че претърпените от него щети вследствие на уволнението са по-големи, има право да потърси защита на интересите си по общия ред на гражданското право. Когато след незаконното уволнение лицето е започнало работа при същия или при друг работодател, но с по-ниско възнаграждение, то има право на обезщетение от работодателя в размер на разликата за между двете възнаграждения (чл.225, ал.2 от Кодекса на труда). Право на същото обезщетение има и лице, незаконосъобразно преместено от работодателя на по-нископлатена работа в същото предприятие. Когато възстановеният от съда работник или служител не бъде допуснат от работодателя да изпълнява работата си, той има право на обезщетение по чл.225, ал.3 от КТ. То се дължи солидарно от работодателя и от виновното за недопускането длъжностно лице. Обезщетението е в размер на брутно трудово възнаграждение за времето от датата на явяването си в предприятието до реалното допускане за изпълнение на работата. За изплащането му е необходимо: - да има влязло в сила решение на съда за възстановяване на лицето; - то да се е явило да изпълнява работата в двуседмичния срок по чл.345, ал.1 от КТ, който започва да тече от датата на получаване на съобщението за възстановяване. Ако по неуважителни причини срокът не бъде спазен, лицето губи правото си да заеме работата, на която е възстановено; - лицето по вина на работодателя или на негово длъжностно лице да не е било допуснато да изпълнява работата, на която е било възстановено; Когато отново е бил уволнен в деня, в който се е явил да изпълнява работата, работникът или служителят няма право на обезщетение по реда на чл.225, ал.3 от КТ, защото вече не става дума за недопускане на работа. В случай, че и това уволнение бъде признато за незаконно, на работника или служителя може да бъде присъдено ново обезщетение по чл.225, ал.1 от КТ. При изплащане на обезщетение на основание чл.225, ал.3 от КТ се прилага предвидената в чл.227 регресна отговорност. Виновното за недопускането на работа на възстановения работник длъжностно лице дължи на работодателя сумата на обезщетението, което е изплатено вследствие на недопускането.

Доходите, върху които НЕ се изчисляват и внасят осигурителни вноски са определени в чл. 1, ал. 8 от Наредбата за елементите на възнаграждението и доходите, върху които се правят осигурителни вноски. Част от тези доходи е и обезщетението по чл.225.

- *Обезщетенията по чл. 200, 213, 214, чл. 216, ал. 1, т. 1 и 2, ал. 2 и 3, чл. 220, 221, чл. 222, ал. 2 и 3, чл. 224, 225, 226, чл. 232, ал. 2 и чл. 331 от КТ, § 71 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за държавния служител и § 118 от ПЗР на Закона за изменение и допълнение на Кодекса на труда.*

Писмо № 91-01-204 от 06.08.04 г. на НОИ

Осигуряване на работниците и служителите за времето, през което са били без работа поради уволнение, което е признато за незаконно от компетентните органи
Съгласно разпоредбите на чл. 9, ал. 3, т. 2 от Кодекса за социално осигуряване (изм. ДВ, бр.119 от 2002 г.), за осигурителен стаж се зачита времето, през което лицата са останали без работа поради уволнение, което е признато за незаконно от компетентните органи - от датата на уволнението до възстановяването им на работа.
Когато уволнението на работника или служителя бъде признато за незаконно или бъде възстановен на предишната му работа от съда и същият не се яви да я заеме в срока по чл. 345, ал. 1 от Кодекса на труда, трудовият договор се прекратява, съгласно разпоредбите на чл. 325, т. 3 от КТ.

1. На основание чл. 225, ал. 1 от КТ, при незаконно уволнение работникът или служителят има право на обезщетение от работодателя в размер на брутното му трудово възнаграждение за времето, през което е останал без работа поради това уволнение, но за не повече от 6 месеца.

Когато се изплаща обезщетение на основание чл. 225, ал. 1 от КТ, отнасящо се за периода до 31.12.1999 г., върху това обезщетение се дължат осигурителни вноски за всички осигурени социални рискове за сметка на работодателя. Размерът на вноските съответства на категорията труд и това време се зачита за трудов стаж. За установен трудов стаж на работници и служители за минало време от тях не се изискват осигурителни вноски (чл. 9, ал. 2 от Правилника за прилагане на Дял III от КТ от 1951 г., в сила до 31.12.1999 г.). Размерът на изплатеното обезщетение се взема предвид при определяне на дохода, от който се изчисляват пенсиите /чл. 46, ал. 2, т. 8 от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж/.

За периода до 31.12.1999 г. след изтичане срока на обезщетението по чл. 225, ал. 1 от КТ вноски за ДОО не се дължат. Това време се зачита за трудов стаж, но не се взема предвид при определяне на осигурителния доход, от който се изчисляват пенсиите, съгласно чл. 46, ал. 2, т. 8 от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж.

Осигурителните вноски върху изплатеното обезщетение по чл. 225, ал. 1 от КТ за времето до края на 1999 г. са за сметка на осигурителя и са в размери, както следва:

а) от 01.01.1997 до 30.06.1999 г.:

- за лицата, работили при условията на трета категория труд – 37 на сто;
- за лицата, работили при условията на втора категория труд – 47 на сто;
- за лицата, работили при условията на първа категория труд – 52 на сто;
- за учителите – 40 на сто;

б) от 01.07.1999 до 31.12.1999 г.:

- за лицата, работили при условията на трета категория труд – 34,7 на сто;
- за лицата, работили при условията на втора категория труд – 44,7 на сто;
- за лицата, работили при условията на първа категория труд – 49,7 на сто.

Когато се изплащат обезщетения по чл. 225, ал. 1 от КТ, отнасящи се за периода от 1 юли 1999 г., до края на годината се дължат здравноосигурителни вноски, тъй като тези обезщетения са облагаем доход по смисъла на Закона за облагане доходите на физическите лица. Здравноосигурителната вноска за този период е в размер на 6 на сто, като 3 на сто от нея са за сметка на осигурителя и 3 на сто за сметка на осигуреното лице. След изтичането на срока, за който се изплаща обезщетението по чл. 225, ал. 1 от КТ, здравноосигурителни вноски от страна на работодателя, извършил неправомерното уволнение, не се дължат.

2. За времето от 01.01.2000 до 31.12.2001 г., съгласно чл. 10, ал. 2, т. 5 от Кодекса за социално осигуряване в редакцията му до 31.12.2001 г. (от 1 януари 2002 г. чл. 9, ал. 3, т. 2 от КСО) за осигурителен стаж се зачита и времето, през което работникът или служителят е бил без работа поради уволнение, което е признато за незаконно от компетентните органи – от датата на уволнението до възстановяването му на работа.

Когато лицето не е работило при друг работодател, вноските се внасят за сметка на осигурителя за целия период, признат за осигурителен стаж, върху полученото брутно възнаграждение за месеца, предхождащ месеца на уволнението и са в размера, определен за фонд „Пенсии“ за съответната категория труд. Когато не са отработени всички работни дни през месеца, предхождащ уволнението, възнаграждението, върху което се внасят

осигурителните вноски, се определя, като полученото възнаграждение се раздели на броя на отработените дни и получената сума се умножи по броя на работните дни за същия месец (чл. 9, ал. 1 от Наредба за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски, и за изчисляване на паричните обезщетения за временна неработоспособност или за бременност и раждане). На уволнените и възстановените учители този период се зачита за учителски стаж без да се дължат осигурителни вноски за Учителски пенсионен фонд.

Когато в периода, от който се определя индивидуалният коефициент при пенсиониране, се включва време, което се зачита за осигурителен стаж по чл. 10, ал. 2, т. 5 от КСО /в редакцията му до 31.12.2001 г./, се взема предвид доходът, върху който са внесени или са дължими осигурителните вноски.

В случай, че лицето е работило при друг работодател, осигурителни вноски на основание чл. 10, ал. 2, т. 5 /в редакцията му до 31 декември 2001 г./ от КСО не се дължат от работодателя, извършил неправомерното уволнение. Осигурителният стаж на лицето се зачита при другия работодател в зависимост от категорията на труда, по условията на която е работило при него.

Осигурителните вноски за този период са в размера за фонд „Пенсии“ в зависимост от категорията труд, както следва:

а) от 01.01.2000 до 31.12.2000 г.:

– за лицата, работили при условията на трета категория труд – 32 на сто за фонд „Пенсии“;

– за лицата, работили при условията на първа и втора категория труд – 35 на сто за фонд „Пенсии“;

б) от 01.01.2001 до 31.12.2001 г.:

– за лицата, работили при условията на трета категория труд – 29 на сто за фонд „Пенсии“;

– за лицата, работили при условията на първа и втора категория труд – 32 на сто за фонд „Пенсии“;

Когато се изплащат обезщетения по чл. 225, ал. 1 от КТ, отнасящи се за периода от 2000 до 2001 г., се дължат здравноосигурителни вноски, тъй като тези обезщетения са облагаем доход по смисъла на Закона за облагане доходите на физическите лица.

Здравноосигурителната вноска за този период е в размер на 6 на сто, като 4,8 на сто от нея са за сметка на осигурителя и 1,2 на сто за сметка на осигуреното лице. След изтичането на срока, за който се изплаща обезщетението по чл. 225, ал. 1 от КТ, здравноосигурителни вноски от страна на работодателя, извършил неправомерното уволнение, не се дължат.

3. След 01.01.2002 г., на основание чл. 9, ал. 3, т. 2 от КСО, за осигурителен стаж се признава времето, през което работниците и служителите са били без работа поради уволнение, което е признато за незаконно от компетентните органи - от датата на уволнението до възстановяването им на работа; за този период се внасят осигурителни вноски за сметка на осигурителя върху последното брутно възнаграждение, ако лицето не е било осигурявано; ако лицето е било осигурявано, осигурителните вноски се внасят върху разликата между последното брутно възнаграждение и осигурителния доход за периода, ако този доход е по-малък.

Осигурителните вноски се внасят в размерите определени за фонд „Пенсии“, в зависимост от категорията на труда при условията, на които е работило лицето преди уволнението. От 01.01. 2002 г. на основание чл. 9, ал. 5 от КСО, за лицата, чието уволнение е признато за незаконно от компетентните органи се дължат осигурителни вноски за ДЗПО в професионален и универсален пенсионен фонд. Тези вноски също са изцяло за сметка на осигурителя.

От 01.01.2003 г. възнаграждението, върху което се внасят осигурителни вноски за времето, през което лицата са останали без работа поради уволнение, което е признато за незаконно от компетентните органи, не може да бъде по-малко от минималния месечен осигурителен доход за съответната професия по основната икономическа дейност на осигурителя (чл. 9, ал. 2 от Наредбата за елементите на възнаграждението и доходите, върху които се правят осигурителни вноски, и за изчисляване на паричните обезщетения за временна неработоспособност или за бременност и раждане).

Осигурителният стаж за периода след 01.01. 2002 г. на уволнените, чието уволнение е признато за незаконно, се зачита от категорията труд, по която лицето е работело преди незаконното уволнение, ако това е по-благоприятно за лицето, съгласно чл. 9, ал. 4 от КСО.

На уволнените и възстановени учители този период се зачита за учителски стаж, без да се дължат вноски за учителски пенсионен фонд.

Когато в периода, от който се определя индивидуалният коефициент при пенсиониране, се включва време, което се зачита за осигурителен стаж по чл. 9, ал. 3, т. 2 от КСО, се взема предвид доходът, върху който са внесени или са дължими осигурителните вноски /чл. 46. ал. 4 от Наредба за пенсиите и осигурителния стаж/.

Размерите на осигурителните вноски са за фонд „Пенси“ и ДЗПО са, както следва:

а) от 01.01.2002 до 31.12.2003 г.:

– за лицата, работили при условията на трета категория труд:

за родените преди 01.01.1960 г. – 29 на сто за фонд „Пенси“;

за родените след 31.12.1959 г. - 27 на сто за фонд „Пенси“ и 2 на сто за ДЗПО в универсален пенсионен фонд;

– за лицата, работили при условията на втора категория труд:

за родените преди 01.01.1960 г. – 32 на сто за фонд „Пенси“ и 7 на сто за ДЗПО в професионален пенсионен фонд;

за родените след 31.12.1959 г. - 30 на сто за фонд „Пенси“, 2 на сто за ДЗПО в универсален пенсионен фонд и 7 на сто за ДЗПО в професионален пенсионен фонд ;

– за лицата, работили при условията на първа категория труд:

за родените преди 01.01.1960 г. – 32 на сто за фонд „Пенси“ и 12 на сто за ДЗПО в професионален пенсионен фонд;

за родените след 31.12.1959 г. - 30 на сто за фонд „Пенси“, 2 на сто за ДЗПО в универсален пенсионен фонд и 12 на сто за ДЗПО в професионален пенсионен фонд;

б) от 01.01.2004 г.:

– за лицата, работили при условията на трета категория труд:

за родените преди 01.01.1960 г. – 29 на сто за фонд „Пенси“;

за родените след 31.12.1959 г. - 26 на сто за фонд „Пенси“ и 3 на сто за ДЗПО в универсален пенсионен фонд;

– за лицата, работили при условията на втора категория труд:

за родените преди 01.01.1960 г. – 32 на сто за фонд „Пенси“ и 7 на сто за ДЗПО в професионален пенсионен фонд;

за родените след 31.12.1959 г. - 29 на сто за фонд „Пенси“, 3 на сто за ДЗПО в универсален пенсионен фонд и 7 на сто за ДЗПО в професионален пенсионен фонд ;

– за лицата, работили при условията на първа категория труд:

за родените преди 01.01.1960 г. – 32 на сто за фонд „Пенси“ и 12 на сто за ДЗПО в професионален пенсионен фонд;

за родените след 31.12.1959 г. - 29 на сто за фонд „Пенси“, 3 на сто за ДЗПО в универсален пенсионен фонд и 12 на сто за ДЗПО в професионален пенсионен фонд.

Здравноосигурителни вноски върху изплатените обезщетения по чл. 225 от КТ се дължат, когато те са изплатени за периоди отнасящи се до края на 2002 г. За 2002 г. вноската за сметка на осигурителя е в размер 4,5 на сто, а тази за сметка на осигуреното лице 1,5 на сто. След изтичането на срока, за който се изплаща обезщетението по чл. 225 от КТ, здравноосигурителни вноски от страна на работодателя извършил неправомерното уволнение не се дължат. В случай, че за лицето няма друго основание за внасяне на здравноосигурителни вноски, те следва да се внесат по реда на чл. 40, ал.1 т. 15 от ЗЗО / в редакцията му до 31.12.2002 г./.

Върху обезщетенията изплащани на основание чл. 225 от КТ и отнасящи се за периоди след 1 януари 2003 г. здравноосигурителни вноски за сметка на работодателя извършил неправомерното уволнение не се дължат, тъй като след тази дата вноските по ЗЗО за работниците и служителите се дължат върху сумите, върху които се дължат вноски за ДОО, а не върху облагаемите доходи по ЗОДФЛ. В случай, че за възстановеното на работа лице не са внесени здравноосигурителни вноски на друго основание, те следва да се внесат по реда на чл. 40, ал.4 от ЗЗО.

Посоченият до тук режим за внасяне на осигурителни вноски за ДОО се прилага и в случаите по чл. 9, ал. 3, т. 1 от КСО за времето, през което работниците и служителите не са работили поради незаконно недопускане или отстраняване от работа.

